

עין משפט
נר מצוה

כל הגמ' פרק שלישי גימין

מסורת הש"ס

(א) לתקן פה. סמוכות
(ב) ז"ל רבא וכו'
(ג) וספחה רפ"ג.
(ד) וימלא ו' וי"ג.
(ה) פירושין ל' וי"ג.
(ו) כתיב פ"ג מהלכות
הרמות שמעך דלג גרם
כזה מעשר לאבדך ו'.
(ז) כלה י"ג ע"ש בסוטה
נח: ע"ש תמות דד.
(ח) ז"ל למדעו. (ט) וי"ג
קס"ג. (י) כ"ה: טרפה.

תורה אור השלם

1. וקחב לבם
תרומתם כדון מן הדין
ובמלאה מן הקרב
בדבר י"ב

מוסף רש"י

שלא מן המוקף. מדבר
שאינו סמוך לו כדמותו על
דליו מיעה וניה ורובין
ז"ל מן שאינו סמוך לו. כגון
(ר"ב: ר"ב) אין מקיפין
שני מיעות, ומנו (ו"ה)
מ"ה: מקפת וקרא לה שם.
לשון מקיפין ומיעות זה
זה, ואומר למד להפיל על
מטה שאין לפניו על מה
שנפתי, נשמה אוחה שאח
סמוך עליו אינו נפתי.
שאלך או מקיפין ומלא
שאין אמר לטעם ואוכל
עבדים (ור"ל: ג' וקחב
לבם תרומתם. גלוס
תפ"ג ר"ב: ג'.

עניי כותיים. שאם אין עניי ישראל בעיר יש עניי כותיים
מפרש לזכורם ויעבדם לעלמו שאף עניי וזכירי בן כותיים
גרי אמת הם. ולמלא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא
בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: וזכה הלה כמה שצדו.
הלוה הזה אינו חייב לפרוש משלו
שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו:
דעבוד תקנא. דקאמר מפרש עליו
במזוק עניי ישראל ובעשיר קמני אין
מפרשין עליו: לא שכיחא. הלכך לא
מחו לה: אשר. האמן והחוק הדבר
לשון שריר וקיים: לא תאמר. לא
תאמן: עניו קרקע. שעליה מוטל
המלוה לפדוע חובת אביהן: מלא
מחט. כלומר הניח קרקע מועט אין
זה מפרש במזוק יורשין אלא כשיעור
דמי הקרקע: מלא קרדוס. כלומר
קרקע הרבה: אפי' ניה מלא מחט
גובה מלא קרדוס. כלומר כל חובו
לפי שהוא יכול לטרוף ולחזרו ולטרוף
כל שעה שיפדוהו ממנו: כי הוה
מעשה דקטינא דאב"י. כמו שהיה
נשוי בכתובות (דף ק"ג: א): דהוה דהו
מסקי ביה מאה זוזי ושכיב וזביק
קטינא שוי המשים אחא בעל חוב
טרפוה' אהו יתמי יהכי ליה חמשין
וסלקויה הדך אחא טרפה כו': ישראל
שאמר לנו. כולה מפרש ואולי לה:
מעשר יש לך בידי. שהפסדתי ממנו
ללוקר: והילך דמיו. ומוכרה לי ונטל
זה את דמיו: אין מושג. ישראל זה
שמה לאחר שמכר לו עשאו לוי זה
תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה
לו צדו דכיון דלא ידע כמה יש לו
אמר כור מעשר יש לך בידי ומנן
הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו
ואפי' מפרש תרומת מעשר לכהן לפי
חשבונו חיישין שמה לאחר שקיבל
הדמים עשאו לכהן תרומת מעשר על
תשעה כורין שיש לו צדו מעשר הטובל
לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול
לחזור הלוי ואע"פ שהוא ברשותו של
ישראל לא קני לו מעותיו דאימת קנייה
האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות
הלכך כי חזר בו ועשאהו תרומת מעשר
חל עליו השם: מעשר לאבדך בידי.
כתיב אבדך הודעתי שהיה לו מעשר
בידי: מוקף. סמוך כמו אין מקיפין
שתי צדיות (ר"ב: דף ק"ג:). אסור להכיר
לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא
תרומה על זו שמה אומה שעה אינה
בעין ואם עשה עשוי: כך אמר לי אבא.

לפי מותו מעשר לך בידי: מושג. הלוי הזה: לתרומת מעשר. הראיה
לינטל הימנו. ואע"פ שחוקה על חכר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן
כל פירות טבלים שצדו הכא איכא למחש דכיון שלא הוכיר בלואתו
סכוס מדה שמה לא היה יודע כמה יש: אין מושגין. שמוחוק ישראל זה
שחוקו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: לתרום תרומת מעשר.
הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוא לוי מורס שלא מדעת:
בשתי

איכא בנייהו עניי כותיים "העשיר העני
אין מפרשי עליו וזכה הלה במה שבדו
ורבנו מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי
שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא "מיתה
שכיחא עשירות לא שכיחא אבד רב "פפא
היינו דאמרי אינשי חבדך מית אשר
איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות
וכו': תניא רבי אומר יורשין שירשו ומי
איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן
ביירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יוחנן
הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדוס
גובה מלא קרדוס ור' יוחנן אמר: אפילו הניח
מלא מחט גובה מלא קרדוס וכמעשה
דקטינא דאב"י: ת"ר ישראל שאמר ללוי
מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת
מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין
לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אב"י
ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי
והילך דמיו אין חוששין שמוא עשאו תרומת
מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך
בידי והילך דמיו חוששין שמוא עשאו תרומת
מעשר על מקום אחר "אמו ברשיעי עסקינן
דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא
אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר
הילך דמיו אין חוששין שמוא עשאו אב"י
תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר
לאבדך בידי והילך דמיו חוששין שמוא עשאו
אב"י תרומת מעשר על מקום אחר וכי
נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא
אמר רב אשי דה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך
אמר לי אבא מעשר לך בידי או "מעשר
לאבדך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו
כיון דלא קיין לא הוה מתקן ליה בעל הבית
כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאבדך
בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון
דקיין תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו
רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר "אין
אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר
בן גמלא "אומר יונחשב לכם תרומתכם
בשתי

בידי לוי כור מעשר יש לך בידי
רשאי בן לוי לעשות תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך
אתרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר צני
מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות וי"ט דשרי כדאמרי
בהאשה רבה (יבמות דף ק"ג: א) וקשה דבפ' המפקיד (כ"ח דף ק"ג: א) חזן
המפקיד פירות אלא חבירו אפילו בן אבדן לא יגע בהן ומפרש רב
נחמן בר יצחק בגמרא דחיישין שמה עשאו תרומת מעשר על מקום
אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישין טפי ונחשדו מועטת חולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו
וחיישין שמה בשבתות וי"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף ק"ג: א) אבל בשאר מקומות לא חיישין דלא שכיחא
שהיא על פירות צדו ולא יחיה לו די לשנת אס לא יעשר ממקום אחר וי"ט דדוקא חזרי"ל לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בן
לוי עשיתן לו מעשר ואין יוחנן אלא נחשדו כדאיתא בהרוע (חולין דף ק"ג: א) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד צנ
שאין בקיפין בהלכות מוקף וא"ת היא דביטורים דנעילתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וזריכה שיעור תרומה
ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פטורה את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לגשות
כל גורט תרומה דבעינן ראשית ששירה ניכרים וכי האי גוונא איכא גריס מסכת פאה (פ"א מ"ה) גבי אלו דברים שאין להם שיעור:
לתרום שלא מן המוקף. פי' כקונטרס דשמה בזה שעה אינה בעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא עני מוקף ואי"כ אפילו שמהן
לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שמהן
לפניו כמו בתרומה גדולה וגי' חלה נמי מן מוקף אפילו שמהן לפניו: כ"ן דא קיין ב'ו'. וא"ת והא מוקף לה כחבא אלעזר בן גמלא דאמר
ניטלת מאומד וא"כ כי לא קיין נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעה"ב מאומד וי"ל דאין מורס מאומד דבר שאינו שלו שאינו רואה להפסיד לא
ללוי ולא לכהן: "אין אבא אלעזר בן גמלא היא. וא"ת נתי שיש לו רשות לתרום שמה לא חשש לתרום מעשר שמה ליתן ללוי והילך נתי
מסקין וי"ל דכיון שהרשות בידי ושהה זמן גדול צדו מוצא עליה ממיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

איכא בנייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא מקיט אלא במזוק
עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס דלמלא קמא גרי
אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפרש בכל
מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מדי מאי בנייהו: תניא רבי
אומר יורשין שירשו. מפרש עליהם
אבל לא ירשו לא מפרש עליהן ואפוא
קאי ואם הלוה צניו צ"ד אין לרף
ליטול רשות מן היורשים אבל ארשא
דקמני מת לרף ליטול רשות מן
היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא
ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין
עליהן מוטל לפדוע חוב צדו:
ובמעשה דקטינא דאב"י. ואע"ג
דלאמר התם צניו שהיה
נשוי (כמויות דף ק"ג: א): דלוי אמרו ליה
הני חמשין דמי קטינא סתוקי סלקוהו
הכא מתקנת דרבנן היא:
הילך דמיו חוששין שמוא עשאו ב'ו'.
פירש בקונ"ט לאחר שקיבל
המעות עשאו תרומת מעשר וקשה
לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו
הא לא מיחסר משיכה שהרי ברשות
ישראל קאי אלא י"ל דשמה עשאו קודם
קבלת הדמים קאמר ופריך אטו
ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה ככר
תרומת מעשר מוקף פירות ומשוו ליה ככר
תרומת מעשר מעיקרא:
מעשר לאבדך בידי הילך דמיו.
תימה אמאי נקט השתא
הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל
שעשאו אב"י תרומת מעשר והא
הרבה חוקה על חכר שאינו מוציא
דבר שאינו מתוקן ממתת ידו כדאמרי'
(ספחים דף טו: א). כחבר שמת והניח
מגורה מלאה פירות וי"ל במזוק
דקסבר דמתמתא אב"י אמר לו אם
הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל
דמיו רמי אנפשיה ללוקר עלמנו ומדכר
שאמר לו אב"י ואם לא מדכר חשבינן
ליה במזוק מתוקן אבל כשנטל דמיו
ללוקר חמירי לא רמי אנפשיה ומדכר:
וב' נחשדו חברים לתרום שלא מן
המוקף. תימה דתנן במסכת
ביטורים (פ"ב מ"ה) תרומת מעשר שוה
לביטורים צניו דרכים ניטלת מן
הטבור על הטמא ושלא מן המוקף
ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דהרומות
דכל התורה כולה למידה ומלמדה חזן
מתרומת מעשר שומלמדה ואינה למידה
דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יו)
ממנו מן המוקף ומוקף"י ליה בתרומה
גדולה ולא בתרומת מעשר ובפ' הובב

העשיר העני אין מפרשין
עליו וזכה הלה במה
שבדו: מיט דלמיה
עבוד וכו' תקנתא ומיט
רלעשירות לא עבוד
תקנתא: מיתה שכיחא
עשירות: לא שכיחא
אמר רב פפא היינו
דאמרי אינשי מית חבדך
אשר איצטו לא אשר: